УДК: 378.9:351.745.1

Зендик С. В., *здобувач кафедри прикладної педагогіки та роботи з персоналом НА ВС (м. Київ)*

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ВМІНЬ МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ МІЛІЦІЇ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ МВС УКРАЇНИ

Розглянуто методологічну сутність поняття «педагогічні умови», визначено педагогічні умови щодо організації професійної підготовки майбутніх працівників оперативних підрозділів міліції у вищих навчальних закладах МВС України.

Ключові слова: педагогічні умови, професійні вміння, майбутній працівник оперативного підрозділу міліції.

Рассмотрено методологическую сущность понятия «педагогические условия», определены педагогические условия по организации профессиональной подготовки работников оперативных подразделений милиции в высших учебных заведениях МВД Украины.

Ключевые слова: педагогические условия, профессиональные умения, будущий работник оперативного подразделения милиции.

Проблема якості освіти завжди перебувала в полі зору як педагогічної теорії, так і практики освіти. У затвердженій Указом Президента України «Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті», Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», міжнародних документах щодо модернізації системи освіти («Болонська декларація» (1999) наголошено на необхідності забезпечення високої якості професійної освіти та конкурентоспроможності майбутніх фахівців [1, с. 80].

Однак на сучасному етапі суспільного розвитку проблема якості підготовки майбутніх фахівців набула нового звучання. Якість освіти сьогодні розглядається як найважливіший фактор стійкого розвитку країни, її технологічної, економічної, інформаційної і моральної безпеки [2, с. 50]. Нині проблема якості юридичної освіти має важливе ідеологічне, соціальне і економічне значення. Це зумовлено об'єктивними чинниками: по-перше, від якості людських ресурсів залежить ефективність реформ в органах внутрішніх справ, діяльності правоохоронної системи загалом і підвищення рівня всіх сфер громадського життя [3, с. 39].

На сьогодні дослідники говорять про зростання професіоналізації знань (засвоєння знань і формування навичок, характерних для конкретної галузі діяльності) в умовах формування та розвитку інформаційного суспільства в Україні. Це обумовлено цілком очевидними причинами, пов'язаними з розвитком технологій, різноманітністю видів діяльності, що вимагають спеціалізованих знань та вмінь [4, с. 92].

Протягом останніх років у вітчизняній педагогіці з'явилося чимало праць, присвячених проблемі підготовки курсантів ВНЗ МВС України (С. Бойко, В. Кривуша, Н. Лигун, А. Лопутько, А. Лукашенко, І. Марчук, Т. Остафійчук, В. Павлушенко, С. Полторак, Т. Трегубенко, Г. Штефанич, С. Яворський). В роботах вчених (В. Дяченко, А. Лігоцький, Н. Полудьонна, І. Радомський, М. Супрун, О. Тогочинський, М. Шерман, Г. Яворська) висвітлені проблемні питання, що пов'язані з професійною підготовкою курсантів ВНЗ МВС України, та практикою, що відбиває відрив професійного навчання від практики оперативно-службової діяльності.

Сьогодні, коли вища освіта активно реалізує положення Болонської декларації і визначені основні пріоритети її розвитку, дискусії стосовно місця і ролі ВНЗ МВС України в системі вищої освіти мають перейти у площину конкретних дій по модернізації їх діяльності.

Метою даної статті є аналіз методологічної сутності поняття «педагогічні умови», визначення педагогічних умов щодо організації професійної підготовки майбутніх працівників оперативних підрозділів міліції у вищих навчальних закладах МВС України. Одним із завдань нашого дослідження буде обґрунтування і експериментальна перевірка педагогічних умов ефективного формування професійних вмінь майбутніх працівників оперативних підрозділів міліції у вищих навчальних закладах МВС України.

Оскільки потреби МВС України вимагають докорінної перебудови структури навчально-виховного процесу, важливо організувати такі педагогічні умови навчального процесу, щоб ці компоненти взаємодіяли, і процес засвоєння теоретичної інформації відбувався паралельно з практичною діяльністю.

Слід зазначити, що під поняттям

«умова» слід розуміти сукупність об'єктів (речей, процесів, відносин), що необхідні для виникнення, існування або зміни даного об'єкту [5, с. 286] чи взаємну усну або письмову домовленість про що-небудь; угоду договір [6, с. 441].

У педагогічній літературі, «умова» визначається як сукупність перемінних природних, соціальних, зовнішніх та внутрішніх впливів, що впливають на фізичний, психічний, моральний розвиток людини, його поведінку; виховання і навчання, формування особистості [7, с. 36].

Інша група авторів у словнику-довіднику з професійної педагогіки визначають «педагогічні умови» як обставини, за яких залежить та відбувається цілісний продуктивний педагогічний процес професійної підготовки фахівців, що опосередковується активністю особистості, групою людей [8, с. 243; 9].

Аналіз психолого-педагогічної літературі дозволив виділити наступні аспекти визначення поняття «умови»:

• це сукупність об'єктивних можливостей змісту, форм, методів і матеріально-просторового середовища, спрямованих на вирішення поставлених задач (А. Найн);

• як сукупність взаємозалежних і взаємообумовлених обставин процесу діяльності (С. Ожегов);

• єдність об'єктивного і суб'єктивного, внутрішнього і зовнішнього, сутності і явища (Н. Яковлева);

• вираження відносини предмета до явищ, що оточують його, без яких він існувати не може (І. Фролов);

• ставлення предмета до явищ, що його оточують, і без яких його існування неможливе (Ю. Загородній);

• правила, що забезпечують оптимальну діяльність (С. Борукова);

• категорія, що визначається як система певних форм, методів, матеріальних умов, реальних ситуацій, які об'єктивно склалися чи суб'єктивно створені, необхідні для досягнення конкретної педагогічної мети (О. Пєхота);

• як підсумок цілеспрямованого відбору, конструювання і застосування елементів, змісту, методів (прийомів), а також організаційних форм навчання для досягнення дидактичних цілей (В. Андреєв);

• взаємозв'язана сукупність внутрішніх параметрів та зовнішніх характеристик функціонування, що забезпечують високу результативність навчального процесу і відповідають психолого-педагогічним критеріям оптимальності (В. Манько);

• сукупність зовнішніх та внутрішніх обставин (об'єктивних заходів) освітнього процесу, від реалізації яких залежить досягнення поставлених дидактичних цілей (М. Малькова).

Слід зазначити, що в залежності від способу впливу на освітній процес, педагогічні умови поділяються на зовнішні та внутрішні. Зокрема, В. Жернов визначає, що зовнішні умови виступають продуктом функціонування політичної, соціально-економічної, освітньої та інших систем зовнішнього середовища й реалізуються через відповідні фактори. Під внутрішніми автор визнає педагогічні умови, які є похідними завданнями відповідного педагогічного процесу та являють собою сукупність педагогічних заходів, що забезпечують ефективне рішення цих завдань [2, с. 85].

В останні роки намітився значний науковий інтерес до визначення психолого-педагогічних умов організації навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах МВС України, до умов підготовки курсантів за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр». На особливість фахової підготовки у ВНЗ МВС України, завжди звертається увага міністра внутрішніх справ України В.Ю. Захарченка. Адже наявність фундаментальних і спеціальних знань у поєднанні з ґрунтовною практичною підготовкою ставить майбутнього офіцера МВС України на особливий суспільний щабель, відводячи йому роль практичного реалізатора досягнень сучасної науки, техніки і технологій в усіх сферах оперативно-службової діяльності. При цьому слід враховувати, що підготовка фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр має адресне призначення і найбільш точно відповідає реальним потребам держави.

Так, професійна підготовка майбутніх працівників оперативних підрозділів міліції буде більш продуктивною, якщо враховувати ті педагогічні умови підготовки майбутніх фахівців, які цілком дозволять готувати високо кваліфікованих правоохоронців, здатних працювати в комп'ютерних мережах; володіють навичками електронного документообігу; вміють самостійно мислити, вільно оперувати юридичними поняттями; аналізувати кримінологічну ситуацію, прогнозувати її розвиток; приймати ефективні рішення, що відповідають

реальній ситуації, обґрунтовувати їх; вільно володіють комп'ютерною й офісною технікою та ін. Можна виділити наступні педагогічні умови, а саме:

• організація педагогічного процесу, спрямованого на формування та розвиток професійної готовності майбутнього працівника оперативних підрозділів міліції;

• застосування особистісно-орієнтованого підходу до підготовки майбутніх працівників оперативних підрозділів міліції, створення особистісно-орієнтованих взаємовідносин;

• ліквідація дублювання змісту юридичної освіти освіти шляхом удосконалення та максимального розвитку міжпредметних зв'язків між школою та ВНЗ;

• використання віртуальних методів навчання із застосуванням інформаційних технологій.

Досліджуючи процес формування професійної мобільності майбутніх працівників оперативних підрозділів міліції, ми також визначаємо педагогічну умову як обставину, яка впливає на розвиток професійних та особистісних якостей курсантів ВНЗ МВС України і врахування якої необхідно для ефективного формування професійної мобільності майбутніх працівників оперативних підрозділів міліції у процесі навчання, а тому слід враховувати наступні педагогічні умови:

• створення позитивної мотиваційної настанови на професійну мобільність при особистісно-орієнтованому навчанні;

• використання міжпредметних зв'язків у процесі навчання майбутніх працівників оперативних підрозділів міліції;

• застосування сучасних інформаційних технологій для навчання студентів засобам розв'язання оперативно-службових завдань.

Досліджуючи процес формування професійної спрямованості курсантів ВНЗ МВС України на початковому етапі навчання, ми пропонуємо виділяти наступні педагогічні умови:

• забезпечення взаємозв'язку навчального матеріалу фундаментальних юридичних дисциплін зі змістом оперативно-розшукової діяльності при набутті курсантами знань, вмінь та навичок вирішення оперативно-службових завдань;

• надання спрямованості фундаментальної юридичної освіти на формування в курсантів ВНЗ МВС України мотивів до оволодіння професійно значущими знаннями та вміннями;

• наближення процесу підготовки студентів до практичної діяльності оперативного працівника міліції .

Крім того, основними педагогічними умовами успішної діяльності ВНЗ МВС України щодо підготовки майбутніх працівників оперативних підрозділів міліції є: науково-методичне забезпечення навчально-виховного процесу, впровадження у навчальний процес новітніх технологій; організація самостійної роботи курсантів; активізація науково-дослідної діяльності науково-педагогічних працівників і курсантів; здійснення диференціації навчального процесу з метою забезпечення особистісно-орієнтованого підходу.

Професійна освіта має забезпечувати наступні організаційно-педагогічні умов професійного навчання майбутніх працівників оперативних підрозділів міліції:

• бути невід'ємною складовою початкової освіти кожного у формі залучення до вирішення оперативно-службових завдань;

• її можна обрати вільно та усвідомлено як засіб, за допомогою якого розвиваються таланти, інтереси і майстерність, що дають змогу працювати в оперативному підрозділі міліції;

• відкривати доступ до інших форм і галузей освіти на всіх її рівнях завдяки ґрунтовній загальній підготовці і в результаті інтеграції – забезпечувати загальну освіту на всіх рівнях спеціалізації;

• давати змогу переходити з однієї професійної освіти в іншу;

• бути доступною всім і для всіх відповідних видів спеціалізації в межах і за межами формальних систем освіти і у поєднанні або паралельно з підготовкою, щоб забезпечити поступ з погляду освіти, професії і праці в тому мінімальному віці, у якому відповідно до діючої у певній країні системи освіти загальна початкова освіта вже має бути завершена.

Отже, можна зробити висновок, що в контексті нашого дослідження реалізація педагогічних умов має на меті: забезпечення організаційно-педагогічного й психолого-педагогічного супроводу професійної підготовки майбутніх працівників оперативних підрозділів міліції; вдосконалення практичного навчання; визначення форм і методів процесу формування професійних вмінь курсантів ВНЗ МВС України в процесі фахової підготовки в реальних умовах навчального закладу.

Таким чином, під педагогічними умовами фахової підготовки курсантів ВНЗ МВС України можна розуміти сукупність зовнішніх і внутрішніх факторів навчально-виховного процесу (а саме професійної практичної підготовки), від реалізації яких залежить рівень сформованості професійних вмінь майбутніх працівників оперативних підрозділів МВС України.

За гіпотезою нашого дослідження формування професійних умінь майбутніх працівників оперативних підрозділів МВС України буде ефективним, якщо врахувати певні педагогічні умови:

• організація педагогічного процесу, спрямованого на формування професійних умінь майбутнього працівника оперативного підрозділу міліції;

• професійні вміння формуються поетапно;

• форми і методи практичного навчання сприяють формуванню професійних вмінь;

• визначено основні професійні вимоги до курсантів – майбутніх працівників оперативних підрозділів МВС України;

• зміст практичного навчання, дидактичний матеріал для формування професійних вмінь відповідають професійним вимогам, що висуваються до працівників оперативних підрозділів міліції;

• використання імітаційних форм навчання із застосуванням інформаційних технологій.

З досвіду організації фахової підготовки курсантів факультету підготовки кадрів для підрозділів боротьби з незаконним обігу наркотиків Національної академії внутрішніх справ з метою удосконалення практичної підготовки також до уваги приймаються наступні умови:

• рівень матеріально-технічного та інформаційного забезпечення навчально-виховного процесу;

• створення системи безперервної освіти, оптимальної доцільності й ефективності в комплексі «академія – оперативний підрозділ міліції»;

• особливості кадрового забезпечення, що включають вимоги до науково-педагогічних працівників, до організації методичної роботи в сучасному ВНЗ МВС України.

На підставі теоретичного дослідження проблеми було здійснено експериментальну роботу з метою перевірки ефективності формування професійних вмінь курсантів ВНЗ МВС України в процесі фахової підготовки.

Результати дослідження, проведеного нами на базі факультету підготовки кадрів для підрозділів боротьби з незаконним обігу наркотиків Національної академії внутрішніх справ, підтвердили ефективність впроваджених педагогічних умов організації фахової підготовки щодо формування професійних вмінь майбутніх працівників оперативних підрозділів міліції.

Проаналізуємо лише один, але вагомий, на наш погляд, показник ефективності – рівень працевлаштування випускників факультету підготовки кадрів для підрозділів боротьби з незаконним обігу наркотиків Національної академії внутрішніх справ. Зведені дані щодо працевлаштування курсантів подані в таблиці 1.

Таблиця 1.

Працевлаштування курсантів факультету підготовки кадрів для підрозділів боротьби з незаконним обігу наркотиків Національної академії внутрішніх справ

Рік випуску	Загальна кількість працевлаштованих (%)	Кількість працевлаштованих за фахом (%)	Продовжують навчання (в т.ч. заочної форми) (%)	Не працевлаштовано (%)
2008	88,6	73,2	15,3	11,4
2009	89,3	75,6	18,5	10,7
2010	91,2	79,2	19,6	8,8
2011	81,4	71,6	14,8	18,6
2012	83,2	78,4	17,5	16,8

З даних таблиці бачимо, що застосовані у факультеті педагогічні умови формування професійних вмінь курсантів в процесі фахової підготовки сприяють можливості працевлаштування випускників на ринку праці регіону. Інші курсанти, які не працевлаштовані у зв’язку із не закінченням навчання, а також відмовою за власним бажанням проходити подальшу службу в міліції. Загалом аналіз таблиці підтверджує ефективність впроваджених педагогічних умов організації фахової підготовки щодо формування професійних вмінь майбутніх працівників оперативних підрозділів міліції.

Отже, рівень розвитку будь-якої країни залежить від якісної підготовки фахівців у

сфері правоохоронної діяльності, від належних матеріально-технічних, педагогічних умов навчально-виховного процесу, що мають бути створені навчальними закладами. Лише та держава, в якій створена і ефективно діє сучасна система відомчої освіти, зможе бути успішною і конкурентоздатною в процесі оперативно-розшукової діяльності.

Література:

1. Жукович-Дородних Н.М. Педагогічні умови формування професійних умінь студентів економічних спеціальностей ВНЗ І-ІІ рівня акредитації / Н.М. Жукович-Дородних // Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка. – 2009. – №3. – С. 80–85.

2. Жернов В.И. Теоретико-методологические основы формирования профессионально-педагогической направленности личности студента педагогического вуза : [Монография] / В.И. Жернов. – Магнитогорск: Магнитогорский гос. пед. ин-тут, 1999. – 116 с.

3. Полудьонна Н.С. Якість юридичної освіти: аналіз поглядів та досвід / Н.С. Полудьонна // Кадровий вісник. – 2012. – № 1. – С. 39–48.

4. Грищук В.Л., Шапка А.В. Розвиток професійної освіти майбутніх фахівців-юристів в умовах безперервного навчання / В.Л. Грищук, А.В. Шапка // Проблеми гуманізації навчання у вищому закладі освіти: матеріали Х Ірпінських міжнародних науково-педагогічих читань, (Ірпінь, 29-30 березня 2012 р.): в 4 ч. Ч. 2 / секції 3,4. – Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2012. – С. 91-98.

5. Философская энциклопедия : В 5 т. / [науч. ред. Ф. В. Константинов]. – М.: Советская энциклопедия», 1964. – Т. 5. - 1964. – 740 с.

6. Словник української мови в 11 томах [Електронний ресурс]. – Т. 10. – 1979. — Режим доступу :http://sum.in.ua/s/umova.

7. Полонский В.М. Словарь по образованию и педагогике / В.М. Полонский. – М.: Высш. шк., 2004. – 512 с.

8. Словник-довідник з професійної педагогіки / [ред.-упоряд. А.В. Семенова]. – Одеса: Пальміра, 2006. – 272 с.

9. Стасюк В.Д. Педагогічні умови професійної підготовки майбутніх економістів у комплексі «школа - вищий заклад освіти»: дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.04 / В.Д. Стасюк. – Одеса, 2003.

Zendyk S. V., *competitor*

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF SKILLS FUTURE EMPLOYEES SURGICAL POLICE DIVISION IN HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS OF UKRAINE

The methodological essence of the concept of «pedagogical terms» pedagogical conditions for the organization of training future employees operational police units in the higher educational establishments of Ukraine.

Keywords: pedagogical conditions, professional skills, employee future operational police unit.